

Bezdarbnieka pabalsts pēc bērna kopšanas atvalinājuma (2/24/17)

Pēc bērna kopšanas atvalinājuma jaunās māmiņas dažādu iemeslu dēļ nereti neturpina darba tiesiskās attiecības. Šajā rakstā – par bezdarbnieka pabalsta tiesisko regulējumu, ja to piešķir uzreiz pēc bērna kopšanas atvalinājuma. Rakstā dalāmies arī ar praktisko pieredzi – VSAA praksi gadījumos, kad jaunā māmiņa kādu laiku ir bijusi (skaitījusies) nodarbināta.

Pabalsts pēc bērna kopšanas atvalinājuma

Iepriekš dažādu iemeslu dēļ paliekot bez darba uzreiz pēc bērna kopšanas atvalinājuma, jaunā māmiņa nevarēja pretendēt uz cienīgu bezdarbnieka pabalstu, jo bērna kopšanas atvalinājuma laikā par viņu netika veiktas sociālās iemaksas. Taču pašlaik tiesību akti nosaka, ka laikposmā, kad jaunā māmiņa kopj bērnu līdz pusotra gada vecumam un saņem bērna kopšanas vai vecāku pabalstu, sociālās apdrošināšanas iemaksas par viņu veic valsts, apdrošinot viņu arī bezdarba gadījumam.

Tātad vispārējā gadījumā bezdarbnieka pabalstu aprēķina, (1) nemot vērā sociālo iemaksu algas pēdējo 12 mēnešu periodā, (2) neskaitot pēdējos divus mēnešus pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas un (3) neskaitot mēnešus, kuros bija vismazākā un vislielākā alga.

Taču jauno māmiņu gadījumā aprēķinu veikšanai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSAA) izmanto datus par algu pirms bērna kopšanas atvalinājuma.¹ Arī šajā gadījumā no aprēķina izslēdz pēdējos divus mēnešus un mēnešus ar vismazāko un vislielāko algu.

Turklāt, ja bērna kopšanas atvalinājuma laikā jaunā māmiņa saņēma prēmiju vai kādu citu piemaksu par periodu pirms došanās bērna kopšanas atvalinājumā, tad arī šīs izmaksas var nemot vērā, ja vien tās ir labvēlīgas.²

Lai arī minētās tiesību normas mērķis ir pasargāt jaunos vecākus no gadījumiem, kad tie paliek bez iztikas līdzekļiem, praksē VSAA konsultanti mēdz sniegt kardināli pretējus viedokļus. Mūsuprāt, no tā izriet, ka nav vēl izveidojusies vienota tiesību normu piemērošanas prakse.

Piemēram, ja jaunā māmiņa ir nodarbināta uzreiz pēc bērna kopšanas atvalinājuma kaut vai nedēļu (attiecīgi saņemot par to nelielu atlīdzību), VSAA uzskata, ka minētais regulējums vairs nav attiecināms, jo persona ir atsākusi strādāt. Tādā gadījumā jaunās māmiņas bezdarbnieka pabalsts tikšot rēķināts tikai no šīs pēdējās atlīdzības. Citas VSAA nodaļas ir līdzīgās domās, vien atšķiras viedokļi par to, cik ilgi jaunā māmiņa drīkst nostrādāt uzreiz pēc bērna kopšanas atvalinājuma.

Turklāt VSAA konsultanti uzskata, ka minētais regulējums nav piemērojams arī gadījumā, ja māmiņa saņem kaut vienu prēmijas maksājumu bērna kopšanas atvalinājuma laikā. Aģentūras ieskatā šādā gadījumā rodas perioda tecējuma pārrāvums (kad pēdējo reizi saņemts ienākums), un pabalsts jārēķina no brīza, kad jaunā māmiņa saņēmusi prēmiju. Protī, ja jaunā māmiņa saņēmusi prēmiju par iepriekšējā perioda rezultātiem, piemēram, bērna kopšanas atvalinājuma piektajā mēnesī, tad 12 mēnešu perioda iemaksas tiks skaitītas no šī piektā mēneša, atstājot mēnešus pirms prēmijas ar iemaksu algu nulle.

Grūti piekrist šādai VSAA konsultantu loģikai, jo šādā gadījumā zūd minētās normas jēga, turklāt regulējuma mērķis nav sasniegts. Dotajā brīdī ir zināms, ka daudzas māmiņas tāpēc pārtrauc darba attiecības pēc pašu vēlēšanās pat pie mazākās nedrošības pazīmes, jo baidās tādējādi vispār pazaudēt normālu bezdarbnieka pabalstu. Šāda VSAA konsultēšana noteikti neiedrošina jaunos vecākus atgriezties

darba tirgū, bet drīzāk veicina viņu tūlītēju “pārlekšanu” no viena pabalsta uz otru.

Jācer, ka VSAA tomēr atradīs vienotu viedokli par šo regulējumu un vērtēs situāciju pēc būtības.

¹ Likuma “Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” 8. panta astotā daļa

² Likuma “Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” 8. panta devītā daļa